

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Бюджетна система

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів ступеня
вищої освіти

бакалавр

молодший бакалавр,
бакалавр чи магістр

року набору 2019

галузі знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

072 Фінанси, банківська справа та страхування

шифр і найменування спеціальності

освітня програма

Державні фінанси

назва освітньої програми

академічні групи

Ф-19, ЗФ-19

шифри академічних груп

статус дисципліни

обов'язкова

Харків, 2021 рік

Розробник: Шелест Олексій Леонідович,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку, кандидат економічних наук,
доцент

Керівник (гарант) освітньої програми: Шелест Олексій Леонідович,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку, кандидат економічних наук,
доцент

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 17.05.2021 №7

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Бюджетна система» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми Державні фінанси підготовки бакалаврів галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Метою викладання навчальної дисципліни є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, засвоєння ними основних засад організації та функціонування бюджетної системи і бюджетної політики, формування фахових компетентностей з проблем та перспектив розвитку бюджетної системи, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є опанування теоретичними основами і практичними знаннями стосовно сутності бюджету, його економічної природи, призначення в економіці держави.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни «Бюджетна система» ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Фінанси» та є основою для подальшого вивчення дисциплін «Місцеві фінанси», «Казначейська система обслуговування бюджетів».

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність працювати у команді.

ЗК 10. Здатність працювати автономно;

фахових компетентностей:

ФК 3. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ФК 5. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

ФК 6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері державних фінансів.

ФК 8. Здатність виконувати контрольні функції у сфері державних фінансів;

програмних результатів навчання:

ПРН 4. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПРН 5. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПРН 7. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері державних фінансів.

ПРН 11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері державних фінансів.

ПРН 13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПРН 16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Бюджет держави як економічна категорія. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві. Бюджетна централізація. Ознаки бюджету як економічної категорії. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету. Бюджетний вплив на забезпечення економічного та соціального розвитку країни.

Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні. Багатогранність бюджету як суспільного явища.

Взаємозалежність ВВП та бюджету. Об'єктивна тенденція до зростання бюджетної централізації ВВП та її межі. Забезпечення оптимальності пропорцій розподілу та перерозподілу ВВП.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

Склад і структура дохідної і видаткової частин бюджету. Фактори, що впливають на склад і структуру бюджету. Правовий характер бюджету як фінансового плану. Поточний бюджет і бюджет розвитку.

Завдання, принципи і методи бюджетного планування. Бюджет як основний фінансовий план держави. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної й міжнародної політики держави. Бюджетний процес та його складові.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Сутність бюджетного дефіциту. Причини виникнення бюджетного дефіциту. Види бюджетного дефіциту. Заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту. Показники, що характеризують бюджетний дефіцит. Джерела фінансування дефіциту бюджету.

Стан бюджету: рівновага доходів та видатків; бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит. Фактори, що визначають стан бюджету. Бюджетний надлишок як елемент адміністративного регулювання бюджетів.

Бюджетний дефіцит: визначення, наслідки. Взаємозв'язок бюджету з планом економічного та соціального розвитку й іншими фінансовими планами.

Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи. Основи бюджетного устрою. Види бюджетів. Принципи побудови бюджетної системи України.

Визначальні ознаки єдності бюджетної системи України. Законодавче визначення бюджету держави.

Засади розмежування видатків і доходів між окремими бюджетами. Характер і форми взаємовідносин між бюджетами. Чинники і порядок закріплення доходів бюджету. Порядок бюджетного регулювання. Встановлення принципів побудови бюджетної системи.

Організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами. Поєднання централізованих та децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Сутність міжбюджетних відносин. Механізм розподілу доходів і видатків. Розподіл видатків та функціональні повноваження рівнів державної влади. Розподіл доходів.

Проблеми міжбюджетних відносин в Україні. Бюджетне регулювання. Світова практика міжбюджетних відносин. Форми взаємовідносин між бюджетами. Методи бюджетного регулювання. Форми регулювання бюджету. Порядок розподілу доходів між бюджетами. Принципи розподілу доходів.

Тема 6. Система доходів бюджету

Організація системи доходів бюджету. Методи формування доходів бюджету. Джерела формування доходів бюджету. Причини та умови використання національного багатства для формування доходів бюджету. Склад і структура доходів бюджету. Правове регулювання доходів.

Особливості податкової структури України, її відмінності від розвинених країн. Доходи держави від підприємницької діяльності. Податковий метод мобілізації доходів.

Державні позики. Емісійний дохід держави. Податкові та неподаткові доходи бюджету. Надходження до бюджету від державних позик.

Тема 7. Система видатків бюджету

Класифікація видатків. Класифікація видатків бюджету за роллю у відтворенні виробництва. Класифікація видатків бюджету за суспільним призначенням та галузями економіки і соціальної сфери. Класифікація видатків бюджету за цільовим призначенням, рівням бюджетної системи та формами бюджетного фінансування.

Склад видатків бюджету України. Бюджетна класифікація видатків бюджету. Структура видатків бюджету. Класифікація видатків.

Функціональна класифікація видатків. Економічна класифікація видатків бюджету. Видатки Державного бюджету України. Видатки місцевих бюджетів. Кошторисне фінансування.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Склад видатків бюджету на економічну діяльність. Бюджет і структурна перебудова економіки України. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки. Бюджетні інвестиції, їх види. Позики з бюджету державним підприємствам.

Склад видатків бюджету на науку. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах НАНУ. Фінансування фундаментальних досліджень у відомчих наукових закладах та вищих навчальних закладах.

Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Операційні витрати, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

Видатки на бюджетну освіту, їх склад і структура. Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Оперативно-сіткові позики медичних установ. Особливості організації фінансової діяльності закладів здоров'я в умовах страхової медицини.

Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Фінансування преси, радіо, телебачення. Фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Основи кошторисного фінансування. Фінансування наукових досліджень.

Склад соціальної сфери. Форми і види соціального захисту населення. Склад видатків на соціальний захист населення. Адресні субсидії громадян на житло і комунальні послуги. Види разової фінансової допомоги громадянам. Форми і методи фінансового забезпечення соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування. Видатки бюджету на державне управління, їх склад.

Утримання органів законодавчої влади і виконавчої влади. Видатки на судові органи та прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи, утримання податкової адміністрації та митних органів. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Державна політика позикових фінансів, її передумови. Форми і види державного кредиту, передумови державного кредиту. Державні позики як основна форма державного кредиту.

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Способи управління боргом: конверсія, консолідація, уніфікація, обміноблігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки					
		2020/2021		2021/2022		2022/2023	
		осінь	весна	осінь	весна	осінь	весна
Денна повна	Лекційні заняття			28			
	Семінарські заняття						
	Практичні заняття			28			
	Лабораторні заняття						
	Курсова робота						
	Самостійна робота студентів			124			
	Усього годин			180			
Денна скорочена	Лекційні заняття						
	Семінарські заняття						
	Практичні заняття						
	Лабораторні заняття						
	Курсова робота						
	Самостійна робота студентів						
	Усього годин						
Заочна повна	Лекційні заняття			8			
	Семінарські заняття						
	Практичні заняття			6			
	Лабораторні заняття						
	Курсова робота						
	Самостійна робота студентів			166			
	Усього годин			180			
Заочна скорочена	Лекційні заняття						
	Семінарські заняття						
	Практичні заняття						
	Лабораторні заняття						
	Курсова робота						
	Самостійна робота студентів						
	Усього годин						

4.2. Структура навчальної дисципліни за формами навчання

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																								
	денна форма												заочна форма												
	повна						скорочена						повна						скорочена						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС	
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.	14	2		2		10										14									
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	14	2		2		10										14									
Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	14	2		2		10										17	2								
Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України	14	2		2		10										14									
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	14	2		2		10										17	2								
Тема 6. Система доходів бюджету	14	2		2		10										17	2								
Тема 7. Система видатків бюджету	14	2		2		10										19	2		2						
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	14	2		2		10										17			2						
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	23	4		4		15										13			2						
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	23	4		4		15										15									
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	22	4		4		14										15									
Курсова робота																									
Усього годин / кредитів ECTS	180/6	28		28		124										180/6	8		6						

Навчальні матеріали з освітнього компоненту доступні на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки

освітнього процесу інституту:

Денна форма: <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=3970>;

Заочна форма: <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=1918>.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

1. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні. Багатогранність бюджету як суспільного явища.
2. Взаємозалежність ВВП та бюджету. Об'єктивна тенденція до зростання бюджетної централізації ВВП та її межі.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

1. Завдання, принципи і методи бюджетного планування.
2. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної й міжнародної політики держави.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

1. Бюджетний дефіцит: визначення, наслідки..
2. Взаємозв'язок бюджету з планом економічного та соціального розвитку й іншими фінансовими планами.

Тема 4. . Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

1. Організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи..
2. Встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами.
3. Поєднання централізованих та децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

1. Форми регулювання бюджету.
2. Порядок розподілу доходів між бюджетами.
3. Принципи розподілу доходів.

Тема 6. Система доходів бюджету

1. Особливості податкової структури України, її відмінності від розвинених країн.
2. Доходи держави від підприємницької діяльності..
3. Податковий метод мобілізації доходів.

Тема 7. Система видатків бюджету

1. Видатки місцевих бюджетів..
2. Кошторисне фінансування

Тема 8. . Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

1. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування.
2. Операційні витрати, їх склад і призначення.
3. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат.

- ### **Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу**

1. Адресні субсидії громадян на житло і комунальні послуги. Види разової фінансової допомоги громадянам.

2. Форми і методи фінансового забезпечення соціальної сфери.

3. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління

1. Видатки на правоохоронні органи, утримання податкової адміністрації та митних органів.

2. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

1. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

2. Управління державним боргом.

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту: денна форма: <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=3970>; заочна форма: <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=1918>.

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено навчальним планом

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми оцінювання та схема розподілу балів:

Осінь 2021/2022 н. р.

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	60
1.1	<i>Тема 1</i>		
	Виконання практичного завдання	2	

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
	Тестування на Порталі	1	3
1.2	<i>Тема 2</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	3
1.3	<i>Тема 3</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	3
1.4	<i>Тема 4</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	2
1.5	<i>Тема 5</i>		
	Виконання практичного завдання	4	
	Тестування на Порталі	3	2
1.6	<i>Тема 6</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	3	3
1.7	<i>Тема 7</i>		
	Виконання практичного завдання	3	10
	Тестування на Порталі	3	3
1.8	<i>Тема 8</i>		
	Виконання практичного завдання	3	10
	Тестування на Порталі	4	3
1.9	<i>Тема 9</i>		
	Виконання практичного завдання	2	10
	Тестування на Порталі	3	2
1.10	<i>Тема 10</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	3	3
1.11	<i>Тема 11</i>		
	Виконання практичного завдання	2	
	Тестування на Порталі	3	3
2	Підсумковий семестровий контроль (письмова екзаменаційна робота)	40	40
2.1	Завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування)	10	10
2.2	Завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне або ситуаційне завдання)	15	15
2.3	Завдання на оцінювання професійних вмінь (розрахунково-аналітичне або ситуаційне, або творче завдання)	15	15
3	Оцінка з дисципліни	100	100

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Основні джерела інформації

1. Федосов В. М. Бюджетна система: підручник / В. М. Федосов, С. І. Юрій. – Київ : Центр учбової літератури; Тернопіль : Економічна думка, 2014. – 871с.

2. Юрій С. І. Бюджетна система України : навчальний посібник / С. І. Юрій, И. М. Бескид. – Київ : НІОС, 2015. – 400 с.

3. Алексеев І. В. Бюджетна система: навчальний посібник / І. В. Алексеев, Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – 164 с.

8.2. Додаткові джерела інформації

4. Юрій С. І. Бюджетна система : підручник / С. І. Юрій, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : Тернопільський національний економічний університет, 2014. – 624 с.

5. Опарін В. М. Бюджетна система: навчально-методичний посібник / В. М. Опарін, В. І. Малько, С. Я. Кондратюк. – Київ : Київський національний економічний університет, 2015. – 336 с.

6. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Станом на 30.05.2021. – Назва з екрана.

7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України :

[база даних]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. –
Станом на 30.05.2021. – Назва з екрана.